

Černé dveře, které se nechtěly otevřít do prázdnin

V článku „A tak jsme šli na ty vosy...“ (viz [zde](#)) jsem zavzpomínala na svoji radost z knížek Karla Poláčka a dalších „klukovských“ autorů. A také na smutek z dalších osudů, které zavedly malé lovce a bojovníky do válečného pekla, ať už to šlo o generaci narozenou v předminulém století, nebo v minulém. Nezůstal toho ušetřený ani jeden z nich, včetně autora mírumilovných ransomovek a jeho malých ochránců přírody z klubu Lysek.

K Ransomovu dílu jsem se dostala až jako dospělá a stejně tak ke knížce **Marcela Pagnola „Jak voní tymián“**, o které bych chtěla napsat tentokrát. Jsou to čtyři díly v jedné knize a podle prvních dvou byly natočeny filmy, které pokládám za velice věrné a povedené (viz [zde](#) a [zde](#)). Autor se v těchto svých vzpomínkách hodně zabývá mimo jiné i tím, jak kruté zábavy ho jako malého bavily, jak ubližoval při svých vynalézavých hrách svým mladším sourozencům nebo zvířatům, jak se při tom obratně vyhýbal dozoru rodičů... a jak se to nevyučovalo s tím, že k nim ke všem měl krásný, něžný vztah... Pamatuju si, jak to samé dělal můj starší bráška, který mě šidil, jak mohl, ale tak vtipně a zajímavě, že ani nějak nešlo se na něj zlobit. Byla to pro mě tehdy velká zkušenost, vidět, jak to je – že zvědavost je někdy tak silná, až zastře malému podnikavci veškeré obzory, a jak ta samá vlastnost nakonec vede k poznání, že lepší je vymýšlet si něco nesobeckého, co nechá na pokoji všechny zúčastněné a vyústí ve společnou radost. Je to ale křehká záležitost a stačí málo k tomu, aby to dopadlo úplně opačně – o tom je také spousta knížek a za zvlášť dobré mezi nimi pokládám „**Sourozenecké konstelace**“ od **Kevina Lemana** nebo z beletrie „**Zmizet**“ od **Petry Soukupové**.

Ale zpátky k Marcelu Pagnolovi a k jeho dětství v Provinci, ve všedních dnech ve městě a o prázdninách v pronajatém venkovském domě v kopcích, kde prožíval šťastné chvíle s kamarádem Lilim. Chytali spolu ptáky do pastí, protože to tehdy byla v suché provencálské krajině pro kluky samozřejmá činnost, z a kterou byli od rodičů chváleni. Jak vrátit krajině úrodnost, jak se obejít bez masa, jaká jiná dobrodružství než bojovná mohou kluci prožívat – o tom se moc neuvažovalo a ještě ani dnes to není obvyklé... a tak Marcel ani Lili své oběti nelitovali – byli soustředění na přivýdělek a na to, co všechno při svých lovech zažili:

Můj nový přítel sebral několik konipasů, kterým Francouzi říkají třasořitky, dva další chocholouše (vysvětlil mi, že je to „druh skřivana“) a tři „strakabloudy“. „Lidi z města jim říkají strakapoud. Ale u nás jim říkáme strakabloudi, protože to jsou pitomí ptáci... Kdyby byl v kraji jeden jediný a jedna past, můžeš na to dát krk, že strakabloud tu past najde a dá se uškrtit... Chutnají moc dobře,“ dodal.

Konec prázdnin a hrozba návratu do města, bezstarostné řeči otce, strýce a tety o tom, že už se těší do pohodlí domova, to bylo pro malého Marcela něco nepřekonatelného:

Byl jsem rozhořčen na nejvyšší míru, pocítil jsem však hrdost, že jediná maminka se nerouhala mým milovaným kopcům; naopak, měla tak něžně záдумčivý výraz, že jsem jí šel nenápadně políbit ruku.

Napsal tedy láskyplný dopis na rozloučenou, skryl jej a připravoval se k útěku. Rozhodl se žít natrvalo v přírodě, v jeskyni – a necítil při tom vůči rodině žádné výčitky svědomí, protože děti v tomto věku mají dar všudypřítomnosti:

Ale co budou oni mezitím dělat? Myslel jsem na to jen zběžně, protože jsem si nebyl jist, zda mohou v mé nepřítomnosti vůbec existovat; pokud si zámánou, že budou žít dál, pak to bude jistě život neskutečný, a tudíž bezbolestný. Kromě toho jsem neodcházel navždy; měl jsem v úmyslu se k nim jednou vrátit a znenadání je vzkřísit k životu.

S útekem to nakonec nevyšlo a zůstalo u občasných pobytů, jejichž pohoda byla vykupována svízelným putováním na místo, při kterém maminka umírala hrůzou ze surového hlídače zámeckého parku (kudy si rodina kvůli těžkým zavazadlům tajně krátila cestu). V letech, v době, kdy už maminka nežila a Marcel jako zakladatel filmové společnosti přijel na místo budoucích ateliérů, se najednou stalo něco neočekávaného:

Foto Božena Legátová

Teprve když jsem ho spatřil přes živý plot za vzdálenými platany, poznal jsem příšerný zámek, zámek mamincina strachu. Na vteřinu jsem zadoufal, že potkám hlídače se psem. Avšak dvacet let pozřelo mou pomstu, neboť i zlí umírají... Zdátky mě zavolal čísi hlas: schoval jsem se za živý plot a postupoval tiše, pomalu jako kdysi... Konečně jsem uviděl hradební zeď: nad střepinami na jejím vršku tančil měsíc červen po modrých kopcích; ale při úpatí zdi hned vedle kanálu byly děsivé černé dveře, ty které se nechtěly otevřít do prázdnin, dveře pokořeného otce... V záchvatu slepého vzteku jsem popadl rukama velikánský kámen, zdvihl ho nejdřív nad hlavu a mrštil jím pak na ztruchnělá prkna, která se mi rozpadla nad minulostí. Zdálo se mi, že se mi lépe dýchá, že celé kouzlo je zažehnáno. Avšak v objetí šípkového keře pod hroznem bílých růží a na druhé straně času stála již dlouhá léta mladičká tmavovlasá žena, která stále svírala na křehkém srdci plukovníkovy rudé růže. Slyšela hlídačovo řvaní a chroptivý dech psa. Bledá, třesoucí se a provždy neutěšitelná netušila, že je u svého syna.

Marcelova maminka je v téhle knížce pro mě hlavní postavou, i když se tam o ní vlastně tak moc nemluví. Vařila, uklízela, starala se o mladší děti a večer poslouchala vyprávění toho nejstaršího, devítiletého, který už byl samostatný, dospěl do věku lovce a byl na to hrdý. Navíc přispíval k doplnění jídelníčku – a na to starostlivá maminka slyšela. Neměla ráda násilí, a zároveň rozuměla tomu, že to tak nějak patří k mužskému světu, stejně jako pracovitost a obětavé přátelství a zkrátka to všechno povznášející, co k němu patří zrovna tak. Měla strach, že se jejím nejmilejším něco zlého přihodí, ráda by tomu nějak bránila, ale nevěděla jak – a tak dělala aspoň to, co dělat mohla, a dávala do toho všechnu svoji sílu. Čtení literatury tohoto druhu je hodně silným zážitkem – je to tak zvláštní směs krásy, a hned zase smutku, až to bolí.

Potom malý Paul neočekávaně vyrostl. Byl o hlavu větší než já a nosil plnovous do věnečku, plnovous ze zlatého hedvábí. Po kopcích Etoile, které nikdy nechtěl opustit, vodil své stádečko koz; večer vyráběl sýry v sítěch z pleteného rákosu, potom usínal na hrubém písku provensálské garrigue, zabaleny do velikánského pláště: byl posledním Vergiliovým pastýřem. Ale když mu bylo třicet let, zemřel v nemocnici. Na nočním stolku ležela jeho harmonika.

Můj drahý Lili ho se mnou nedoprovázel na hřbitůvek v La Treille, protože ho tam už dávno čekal pod záhonem slaměnek: v Černém lese na severu v roce 1917 ho zasáhla kulka rovnu do čela a přetála jeho mladý život a on padl v dešti na trsy studených rostlin, jejichž jména neznal...

Takový je život lidí. Několik radostí, velmi brzy smazaných nezapomenutelnými žaly.

Není nutné říkat to dětem.

A.H.

Odkazy v textu:

<http://www.csfd.cz/film/71440-tatinkova-slava/prehled/>

<http://www.csfd.cz/film/38828-mamincin-zamek/prehled/>